



Π Ο Λ Υ Μ Η Λ Ι Ω Ρ Η

Χορεύοντας με τις σκιές

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ



Ε Π Π Η Ν Ι Κ Η Π Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Χορεύοντας με τις σκιές**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Πόλυ Μηλιώρη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Μπανούση
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα, Γιώργος Παζάλος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μερσίνα Λαδοπούλου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Άγγελος Ελεύθερος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ηλιόπουλος Θ. – Ροδόπουλος Π. Ο.Ε.

© Πόλυ Μηλιώρη, 2011
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2011

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2011, 2.500 αντίτυπα

ISBN 978-960-453-846-1

Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

Π Ο Λ Υ Μ Η Λ Ι Ω Ρ Η

Χορεύοντας με τις σκιές



ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΗΣ ΠΟΛΥΣ ΜΗΛΙΩΡΗ

- Γράμμα στη Μαργαρίτα*, Πύλη, 1981
Εκ των Υστέρων, Οδυσσέας, 1988
Οι Αντρούλες, Οδυσσέας, 1989 και Πατάκης, 2000
Μη χαρίζεις τις γαρδένιες, Οδυσσέας, 1990
Σηκώστε τις βαλίτσες, ξεκινάμε, Οδυσσέας, 1990
Το Βάρος των Πετραδιών, Οδυσσέας, 1991
*Από το «Ρομάντσο» στο «Πάνθεον», ένα Χρονικό
του Ελληνικού Περιοδικού Τύπου*, Οδυσσέας, 1993
Ένα εισιτήριο, παρακαλώ, Πατάκης, 1996
Συμφωνία σε απαίτηση ελάσσονα, Πατάκης, 1997
Ο κλήρος πέφτει στην Αρήτη, Πατάκης, 1999
Τα χρόνια που δυνάστευε ο Λέων, Πατάκης, 2001
Η Νανά των ανοιχτών λογαριασμών, Πατάκης, 2003

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

Δημιουργική γραφή για μελλοντικούς ομότεχνους, 2006
Πάντοτε είναι αργά, 2009



**«Αιτία της ανησυχίας του
ήταν εκείνο το ανέκφραστο συναίσθημα».**

Τζέιμς Τζόις

Η ζωή του Μάνου Λεσπέρη ήταν δύσκολη ως τώρα. Αλλά αυτές οι δώδεκα ημέρες, απ' τις 18 ως τις 30 Ιανουαρίου του 2005, θα είναι οι δυσκολότερες. Είκοσι χρόνια πριν, όταν η μικρή ζωύλα του σφραγίστηκε στις αντίστοιχες ημερομηνίες του 1985, ο ίδιος δεν κατάλαβε πολλά. Κι αργότερα, η μάνα του η Γιολάντα και η γιαγιά του η Βάσω φρόντισαν να ξεχάσει και όσα είχε καταλάβει μέχρι τα πέντε του.

Με την αποσκευή της καμένης μνήμης, με αυτό το βάρος έρχεται στην Ελλάδα απ' την Αμερική, αν και γι' άλλη μια φορά, όπως συχνά συμβαίνει στη ζωή του, δε γνωρίζει πως κουβαλά ετούτο το φορτίο. Η αγωνία που τον πνίγει μες στο αεροπλάνο έχει πηγή συγκεκριμένη: τη ζωή της Γιολάντας, που κρέμεται από μια κλωστή. Ο γιατρός, τηλεφωνώντας στη Γιούτα, είπε: «Αν βιαστείτε, ελπίζω πως θα την προλάβετε. Είναι θέμα εβδομάδων, για να μην πω ημερών». Ο Μάνος, νεοπροσληφθείς δικηγόρος στους «Hartman and Associates», θεώρησε τη σύμπτωση τύχη: έτσι ή αλλιώς η εταιρεία του τον έστειλε στη Νέα Υόρκη, και από κει θα ήταν εύκολη μια απευθείας πτήση για Αθήνα. Αυτή η συμπτωματική ευκολία του ταξιδιού τού έδω-

σε μεγάλη ελπίδα. Απ' τις ελπίδες που μπορούν να έχουν μόνο οι νέοι, πως ίσως γίνει κάτι και η μοίρα αντιστραφεί.

Δεν πιστεύει εύκολα σε θαύματα. Η περιπετειώδης ζωή του τον έχει προικίσει με ρεαλισμό, με διαψεύσεις απ' το παρελθόν και με ανασφάλεια για το μέλλον. Μα στα είκοσι πέντε χρόνια του μπορεί να παίζει ακόμη με τις σπίθες ελπίδας των μικρών παιδιών. Όπως όταν, εσώκλειστος σε διάφορα οικοτροφεία, πίστευε πως με τη δύναμη του μυαλού του όριζε τη σκέψη της μαμάς του, κι αμέσως η Γιολάντα του τηλεφωνούσε. Ή όπως όταν ήταν ανοιχτό το σύμπαν όταν παραθέριζαν στους Οθωνούς με τη γιαγιά του, και κάθε μέρα έφερνε κι ένα θαύμα. Σαν αυτά που τώρα ζει και ο γιος του, ο Στίβεν, και ο Μάνος, χαζομπαμπάς κι ευτυχισμένος τα Σαββατοκύριακα που βλέπει το παιδί, πασχίζει να τα ξαναζήσει μαζί του. Ο Στίβεν είναι και το μόνο που τον κρατάει απ' τη μανία της φυγής, που σαν παλίρροια ήρθε να τον παρασύρει.

Απ' τη Νέα Υόρκη συνεννοήθηκε τηλεφωνικά με την Τζόις στη Γιούτα: «Φεύγω με την πρώτη πτήση για Ελλάδα. Η Γιολάντα είναι ετοιμοθάνατη. Δεν πρόλαβα να σ' το πω νωρίτερα, ήσουν κλεισμένη με αναλυόμενο. Το παιδί πέρασα και το είδα βιαστικά στο νηπιαγωγείο».

«Πενήντα χρόνων γυναίκα...» είπε εκείνη λυπημένη.

«Πενήντα τριών», τη διόρθωσε, λες κι έχει σημασία για τον καρκίνο.

Μα ίσως να έχει σημασία για την Τζόις, που μόλις οκτώ χρόνια μικρότερη απ' τη Γιολάντα, τη θεωρεί συνομήλικη. Και λίγο, ναι, τη θεωρεί περισσότερο αδελφή από πεθερά. Και λίγο, ναι, θεωρεί και τον Μάνο αδελφό του Στί-

βεν κι ότι τους μεγαλώνουν ταυτόχρονα με τη Γιολάντα.

«Μόλις φτάσεις και δεις με τα ίδια σου τα μάτια την κατάσταση, ενημέρωσέ με», του είπε.

«Θα σου στέλνω κάθε μέρα e-mail. Όμως κι εσύ θα μου υποσχεθείς πως θα υπολογίσεις τη διαφορά της ώρας και όποτε ταιριάζει με τις ώρες του παιδιού, θα με παίρνετε να ακούω τη φωνή του», συμφώνησαν.

Με τούτη την υπόσχεση της Τζόις αγκαλιά και την αναμονή για ν' ακούσει τη φωνή του Στίβεν Λεσπέρη μπήκε ο Μάνος στο αεροπλάνο για Αθήνα. Όμως οι ώρες πτήσης είναι αρκετές για να σβηστεί απ' τ' αυτιά του η φωνή του γιου του, από τη μνήμη του η κοκκινομάλλα Τζόις, και η καμπίνα του αεροσκάφους να γεμίσει από αιωρούμενες στιγμές του παρελθόντος. Αυτές διώχνουν, όσο είναι δυνατόν, την αγωνία του επικείμενου θανάτου. Βέβαια εκείνος βρίσκεται πάντα πανταχού παρών, αλλά όσο υπάρχουν ακόμη ώρες που η μαμά μας είναι ζωντανή, καταφέρνουμε και να τον ξεχνάμε. Και να φέρνουμε στη μνήμη την τελευταία φορά που της μιλήσαμε, που την αγγίξαμε, που είδαμε τη ματιά της.

Η τελευταία φορά που η Γιολάντα συνάντησε το γιο της ήταν πριν από πέντε χρόνια. Ύστερα, τότε η Βάσω ήταν αδιάθετη και η νύφη της δεν ήθελε να την αφήσει μόνη, τότε ο Μάνος υποσχόταν να φέρει στην Αθήνα τον μικρό του γιο μόλις μεγάλωνε – δεν είχαν άλλη επαφή εκτός από τα τηλεφωνήματά τους. Αν και στο βάθος της ψυχής του ο άντρας ξέρει πως απ' τη στιγμή που γίνεται πατέρας σαν η μαμά του να υποχωρεί ένα βήμα.

Όταν την τελευταία φορά την είχε υποδεχτεί στη Γιούτα, για να την πάει στο σπίτι της Τζόις να γνωρίσει το μω-

ρό, ήταν διαφορετικός από τους άλλους Μάνους της ιστορίας μας. Το αγκάλιασμά τους ήταν ζεστό, μα, λες κι ανάμεσά τους μπήκε ο εγγονός της νεοφερμένης, δε σφίχτηκαν πολύ μην και τον λιώσουν.

Στη διαδρομή απ' το αεροδρόμιο στο σπίτι, η Γιολάντα δεν ανέφερε τις πρωτινές ανησυχίες της. Ό,τι του είχε πει όταν της ανήγγειλε την εγκυμοσύνη, του το είχε πει σ' ένα τηλεφώνημα μεγάλης διάρκειας από Νέα Υόρκη: «Αφού δε σου ζητά αναγνώριση, γιατί προσφέρεις;» Εκείνος είχε απαντήσει: «Δεν το πιστεύω πως με ρωτάς. Εσύ δε μου έμαθες πως ανδρισμός σημαίνει ν' αναλαμβάνεις τις ευθύνες σου;»

Άλλη συζήτηση δεν είχε γίνει. Το τηλέφωνο είναι κρύο πράγμα, στα e-mail δυσκολεύεται η μητέρα του, κι άλλωστε η λέξη «ανδρισμός» είναι ξεπερασμένη – η Γιολάντα, ναι, μια εποχή τη χρησιμοποιούσε συνεχώς κι ο Μάνος την ανέσυρε απ' τα κατάβαθα της μνήμης. Καθώς πάντα υπάρχουν τα κατάβαθα μιας μνήμης που μοιάζει να έχει σβήσει.

Καμιά φορά τον αποκαλεί ανεύθυνο κι ανώριμο και η μάνα του παιδιού του. Μα του είναι εύκολο να πάρει τον αέρα της Τζόις: «Δυο χρόνια με είχες στο ντιβάνι σου, αναγνωρίζεις πως απέτυχες να με βοηθήσεις να ωριμάσω;» Τότε εκείνη αναγκάζεται να του χαμογελάσει. Το γέλιο της φώτιζε πάντα τα πανέξυπνα μάτια της. Μόνο που τώρα ρυτιδούλες έχουν σχηματιστεί γύρω απ' τα βλέφαρά της και αν εκείνος έχει μέρες να τη δει, του έρχονται σκέψεις, λες απ' το πουθενά. Σαν αναμνήσεις. Το πρόσωπο της Τζόις αρχίζει να σβήνει και στη θέση του προβάλλει της Γιολάντας, τον καιρό που ήταν η ωραία μαμά του.

Κοιτώντας προς τα πίσω, είναι αμέτρητος ο χρόνος. Μα προς τα μπρος, ενώ φαινόταν πάλι αιώνιος, να που έφτασε η ώρα να τελειώσει. Στο αεροπλάνο ο Μάνος πασχίζει να διανοηθεί το αδιανόητο: πως η Γιολάντα θα πεθάνει. Για αντίδοτο στον ξαφνικό του πόνο ανακαλεί την τελευταία συνάντησή τους – το χειρότερο, δε γνώριζε πως θα ήταν η τελευταία. Εάν το ήξερε, δε θα είχε βάλει πρώτο απ' όλους το γιο του. Δε θα έτρωγε τ' αυτιά της μάνας του μιλώντας για το νεογέννητο ώσπου να φτάσουν στο σπίτι. Θα της έδινε το χρόνο – Θεέ μου, πόσο μίκρυνε ο χρόνος ξαφνικά – να του μιλήσει εκείνη. Και ίσως – ποιος ξέρει; –, ίσως να του μιλούσε για τη δική της εμπειρία ως γονιού. Και να έπεφτε επιτέλους η κουρτίνα των αμφιβολιών ανάμεσά τους κι έστω και καθυστερημένα, είκοσι χρόνια ύστερα απ' τη σωστή τους ώρα, τα πράγματα να έμπαιναν στη θέση τους.

Αλλά ο νεόκοπος πατέρας είχε την παραζάλη της χαράς. Και την ψευδαίσθηση πως τώρα που είχε γεννηθεί ο γιος του καμιά ανάγκη να ξαναβρεθεί ο ίδιος στην περίεργη εκείνη θέση, της αρχής. Μπορούσε – νόμισε – να ζήσει και χωρίς μνήμη.

Σ' εκείνη τη διαδρομή το μόνο που απασχολούσε τη Γιολάντα ήταν η αρτιμέλεια του βρέφους. Στο γιο της είπε πως την ανησυχούσε η ηλικία της ψυχαναλύτριας: «Μη μείνει γρήγορα ορφανό».

«Για ποιο λόγο να φοβάται ο Στίβεν; Έχει τόσο νέο πατέρα...» φρόντισε εκείνος να την καθησυχάσει.

«Αν περιμέναμε χαΐρι απ' τους πατεράδες...» μουρμούρισε η Γιολάντα.

Ήταν τόσος ο ενθουσιασμός και η έξαψη με το μωρό,

που ο Μάνος δεν επέμεινε να μάθει γιατί δεν περιμένουμε χαΐρι απ' τους πατεράδες. Μόνο έδωσε με μια ματιά την άδεια στην Τζόις να ξαναπάρει το ελεύθερο λόγω επαγγέλματος και να ρωτήσει ευθέως τη Γιολάντα: «Φοβάσαι ότι έχει το πρόβλημα του Μάνου; Μη φοβάσαι. Το ίδιο καλά είναι ο γιος μου κι από μέσα», καμάρωσε.

Η Γιολάντα είχε αναστενάξει ανακουφισμένη κι άλλη αναφορά δεν έγινε σε άρρωστα νεφρά. Μιλούσαν σαν δυο γυναίκες που γέννησαν γιους, και ο Μάνος ένιωθε ξανά αποκομμένος. Όπως στα παιδικά του χρόνια, τότε που η Γιολάντα με τη Βάσω, τη γιαγιά του, είχαν τα μυστικά τους.

Τη Βάσω όχι, δεν τη σκέφτεται στη διαδρομή Νέα Υόρκη – Αθήνα. Λες και είναι θυμωμένος με τα ογδόντα θαλερά της χρόνια. Λες κι ό,τι χάνει απ' το μέλλον η μαμά του να το έχει αρπάξει η γιαγιά Λεσπέρη.

Στη μέση της πτήσης έχει ξεχάσει την τρυφερότητά της, την αδυναμία που της είχε πάντα –τη μάνα της Γιολάντας την αντιπαθούσε– και μόνο μια πίκρα έχει μείνει στην ψυχή του για την καλή γιαγιά του: *Πόσο με είχε απομονώσει απ' την αλήθεια της ζωής!*

Διώχνει τη σκέψη. Γιατί συνένοχος στις αποκρύψεις ήταν και η Γιολάντα. Και η μητέρα του τον έχει ανάγκη μεγαλύτερο στη μελλοντική και τελευταία συνάντησή τους.

Προσπαθεί να φανταστεί το έργο του καρκίνου στο αγαπημένο πρόσωπό της. Να φανταστεί πώς θα είναι ετοιμοθάνατη η Γιολάντα. Ταυτόχρονα πασχίζει να προετοιμαστεί για όταν θα τη δει. Αυτό κυρίως τον τρομάζει: μη χαρακτηί στο σχέδιο της μήμηης μία μαμά που δε θα είναι η δική του.

Μα υπάρχουν και στιγμές που ηρεμεί. Η μάνα του, φεύ-

γοντας απ' τη Νέα Υόρκη εδώ κι επτά χρόνια, έβαλε τελεία στην εφηβεία του. Έτσι ή αλλιώς, σαν μια ιδέα ήταν μόνο η μαμά μου, σκέφτεται και ξαναπαίρνει αναπνοή. Ίσως να έγινε απλώς ιδέα απ' όταν αναγκάστηκα να την αποκαλύψω στο ντιβάνι της θεραπεύτριάς μου, σκέφτεται αφαιρώντας απ' το πρόσωπο της Τζόις την εικόνα της ερωμένης· επιστρέφοντας στην προ του Στίβεν εποχή. Όταν, έχοντας πια γραφτεί στο Πανεπιστήμιο του Πρίνστον, ανέμενε με ελπίδα τη μάνα του να φύγει για Ελλάδα κι αυτός να γίνει, ό,τι του έμελλε, με τις δικές του πλέον δυνάμεις. Η ώρα της ενηλικίωσής του είχε φτάσει, και από τη μια ένιωθε έτοιμος να συγχωρήσει τους δύσκολους καιρούς που είχε ζήσει ως τότε, από την άλλη ήθελε ακόμη λίγο να κακίσει τη μαμά του.

Στην Τζόις είχε καταφύγει για τις κρίσεις πανικού, που εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στο αεροδρόμιο Κένεντι. Όταν, ύστερα από χρόνια στις Ηνωμένες Πολιτείες κι αφού είχε θάψει τον δεύτερό της σύζυγο κι έκλεισε τη σχολή χορού, η Γιολάντα είπε στο γιο της: «Ο ρόλος μου ως μάνας έφτασε στο τέλος. Θα επιστρέψω στην Ελλάδα».

Κανένας φόβος να του λείψει δε φάνηκε στο άκουσμα του χωρισμού. Ήταν μαθημένος να πορεύεται μονάχος. Είχε περάσει δέκα χρόνια σε οικοτροφεία, πρώτα στο Λονδίνο, μετά δύο χρόνια στο Παρίσι, όπου η Γιολάντα εργάστηκε στην όπερα της Βαστίλης, και στη συνέχεια στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Το άγχος τον άρπαξε ωστόσο την ώρα που τη φίλησε στο αεροδρόμιο Κένεντι κι εκείνη την κατάπια ο ουρανός. Ήταν ένας ιδρώτας ξαφνικός, που άρχισε απ' τα μαλλιά και κατέβηκε ως τα πόδια. Ο αέρας έγινε τόσο αραιός, που σαν

χρυσόψαρο κρατούσε ορθάνοιχτα τα χείλια για να βρουν οξυγόνο. Μια νευρική κατάσταση, σαν τικ, τον έσπρωχνε να τρίβει τις παλάμες του αναμεταξύ τους. Μία υπάλληλος της Ολυμπιακής πλησίασε και ρώτησε αν χρειαζόταν γιατρό. Της έγνεψε «όχι» κι έφυγε γρήγορα.

Μέχρι να βγει απ' το αεροδρόμιο είχε συνέλθει. Μα όταν τον έπιασαν και άλλες τέτοιες κρίσεις άγχους, και πόσο μάλλον που δεν είχαν σχέση πια με τη μητέρα του, είπε: «Δεν πάει άλλο. Η ζωή ανοίγεται μπροστά μου κι εγώ έχω γίνει ανάπηρος».

Έτσι γνώρισε την Τζόις. Έτσι ξέχασε τελείως τη Γιολάντα. Έτσι όπως συνεπαίρνει η ζωή τους νέους, και είναι ανάπηρος εκείνος που κολλά στο παρελθόν.

Αλλά στη φετινή του πτήση για Αθήνα, κι όσο το αεροπλάνο κολυμπά στο ενδιάμεσο των τόπων και των χρόνων, τόσο και υποχωρεί η Τζόις. Και ο Στιβ ακόμη. Ίσως κυρίως ο Στιβ. Μίλι μετά το μίλι στον εναέριο χώρο όπου βρίσκεται, ο Μάνος λες και αποκτά τη μορφή του γιου του. Την ψυχή του γιου του. *Εγώ είμαι αυτός κι αυτός εγώ*, σκέφτεται. Ή μάλλον νιώθει. Καθώς νιώσματα, σκέψεις, εικόνες απ' το παρελθόν και προβολές στο μέλλον οσμώνονται στο νου του.

Και είναι σ' αυτά τα εναέρια μίλια, κάπου ανάμεσα στις 18 και στις 19 Ιανουαρίου του 2005, που ο Φίλιππος Λεσπέρης, ο πατέρας του, σκάζοντας μύτη απ' το καλά θαμμένο παρελθόν, αρχίζει πάλι να ζητά το μερτικό του.

Η Βάσω Λεσπέρη περιμένει με ανυπομονησία τον εγγονό της στο παμπάλαιο διαμέρισμα της Κυψέλης. Δεν πηγάζει

από κάπου συγκεκριμένα η ανυπομονησία της. Ούτε η βιάση της να δώσει τη σκυτάλη της φροντίδας για την ετοιμοθάνατη Γιολάντα υπερισχύει, μήτε η λαχτάρα της να αγκαλιάσει τον Μάνο. Όλα θολά στο νου και στην ψυχή της. Η ανυπομονησία της είναι μονάχα ένα συναίσθημα. Βασανιστικό, μα δίχως στόχο.

Σαν ένα έργο που δεν τελειώνει στην ώρα του της φαίνεται η ζωή της. Μια ζωή με δυνατά χτυπήματα, που αρνείται να καταφέρει το τελικό. Ενώ ως τώρα η Βάσω έβλεπε τις τελευταίες δεκαετίες σαν απλές αναπνοές, και πότε πότε λυπόταν για το γρήγορο του χρόνου, η μέρα που ο εγγονός της έρχεται στην Αθήνα δε λείει να φτάσει στο τέλος της. Οι ώρες λες και χασομεράνε, ακόμη και γεμάτες.

Το πρωί πηγαίνει στην κλινική να δει τη νύφη της. Να ελέγξει. Δεν ξέρει τι ελέγχει ακριβώς, μα το συναίσθημα είναι εδώ, μεγάλο. Όπως μεγάλη είναι και η κάθε μέρα από τότε που η Γιολάντα βγήκε απ' το διαμέρισμα με το φορείο και δεν ξαναγύρισε. Όσο την είχε κοντά της, η Βάσω ένιωθε ασφάλεια. Λες και η ταχύτατη επέλαση του καρκίνου βρισκόταν στην επίβλεψή της. Λες και αν ήταν να έρθει το μοιραίο –που θα ερχόταν– απ' την αρχή ο γιατρός τους είπε ότι η κατάσταση δεν ήταν αναστρέψιμη–, ο χάρος θα έμπαινε ευγενικά στο διαμέρισμα, αφήνοντας το επισκεπτήριό του. Γιατί εδώ και είκοσι χρόνια ξέρει ότι είναι αδύνατο ν' αντέξει ένα ακόμη ανέλεγκτο φευγικό.

Μετά απ' το πρωινό στην κλινική γυρίζει σπίτι για να μαγειρέψει. Μια βουή χαράς ταραίζει το γερασμένο και έμπειρο αίμα της. Πανάρχαιες κινήσεις βρίσκουν από μόνες τους ρυθμό. Τόσο στη λαϊκή αγορά, που από παλαιά

γίνεται τις Τετάρτες στην Κυψέλη κι έτσι η Βάσω βρίσκει φρέσκα υλικά, όσο και στο διαμέρισμα όπου μήνες έχει να μυρίσει τσιγαριστό φαΐ, τα δάχτυλά της ξεσκεβρώνουν σαν από θαύμα, η μέση της δε διαμαρτύρεται ούτε στιγμή και δυναμώνουν τα οστεοπορωμένα πόδια της.

Στο ακρινό δωμάτιο, πάνω απ' το φωταγωγό, εκεί όπου όσο ζούσαν όλοι μαζί είχε βάλει το κρεβάτι της, στρώνει για τον ξενιτεμένο. Μάλιστα θα του παραχωρούσε ευχαρίστως το παλιό δωμάτιό του, το μπροστινό, στο δρόμο, εκεί που κάποτε ήταν το γραφείο του Φίλιππου, αν ο ίδιος ο Μανόλης δεν επέμενε απ' το τηλέφωνο: «Μη δω, γιαγιά, να ξεβολεύεσαι, γιατί θα πάρω το πρώτο αεροπλάνο πίσω». Η Βάσω είχε χαμογελάσει που καμώνονταν και οι δυο πως το ταξίδι θα γινόταν για να φιληθούν, ν' ανανεώσουν την παλαιά αγάπη τους, ν' ανταλλάξουν νέα που έχουν παλιώσει.

Τα καινούργια νέα είναι κακά και πρέπει να μείνουν ανείπωτα. Γι' αυτό το λόγο στρώνει με καθαρά σεντόνια και το κρεβάτι της Γιολάντας, λες και την περιμένει να επιστρέψει. Βάζει κι ένα βάζο με λουλούδια, γαριφαλάκια εποχής, από τη λαϊκή.

Έχουν περάσει τουλάχιστον τρεις ώρες, με την ογδοντάχρονη γυναίκα να νιώθει πενηντάρα. Στην ηλικία που ήταν όταν γεννήθηκε ο Μανόλης και η Γιολάντα είχε πει με παρρησία: «Ευχαρίστως ν' αναλάβεις και το φαΐ του μωρού, εγώ πνίγομαι στη δουλειά».

Η Βάσω, που ως τότε μαγείρευε για το ζευγάρι, δε θα είχε αντίρρηση εάν η δουλειά της νύφης της ήταν πιο χειροπιαστή. Και η ίδια εργαζόμενη μητέρα ήταν, που απ' όταν μάλιστα το εγκεφαλικό τής πήρε τον Εμμανουήλ έπρεπε

μόνη να τα βγάξει πέρα, θα βοηθούσε οπωσδήποτε. Μα ο χορός δεν της φαινόταν χρήσιμο επάγγελμα. Ούτε και το πάθος της Γιολάντας, ασαράντιστη να ξαναρχίσει πρόβες στη Λυρική Σκηνή, της άρεσε πολύ. Αγωνιούσε αν το μωρό θα έσμιγε με τη μαμά του, όπως έχουν ανάγκη όλα τα μωρά. Αν η ωραία νεαρή νύφη της θα έδειχνε λίγο πάθος και γι' αυτό, το νεογέννητο, έτσι που το μπαλέτο απ' τη μια, ο Φίλιππος από την άλλη απορροφούσαν όλο της το ενδιαφέρον.

Μα πάντοτε προσαρμοζόταν και το έκανε κι εκείνη τη φορά. Ήταν πιεστικές και οι συνθήκες: ο γιος της ξεχνούσε το βάρος του άρρωστου παιδιού στην εμπλοκή του με την πολιτική και η Γιολάντα στις ασκήσεις του κορμιού.

Βέβαια δυσκολεύτηκε να θυμηθεί πόσο βράσιμο ακριβώς χρειαζόταν το μοσχαράκι γάλακτος για να περάσει απ' το μύλο – όταν η ίδια είχε αποκτήσει γιο, οι ευκολίες της κουζίνας ήταν λιγότερες, το κρέας ακριβότερο. Μάλιστα δεν είχε ιδέα για τα μπουκάλια με το γάλα, αφού εκείνη είχε θηλάσει τον Φίλιππό της δέκα μήνες. Μα η δουλειά ήταν εύκολη στο κάτω κάτω. Άλλωστε χαιρόταν υπερβολικά που τάιζε το βρέφος, έστω και αν εκείνο βύζαινε την πλαστική πιπίλα αντί τη ρόγα του στήθους της.

Και όταν ήρθε η ώρα για πιο σύνθετες τροφές και η Γιολάντα ήταν απελπισμένη, η Βάσω πήρε απόλυτα τον έλεγχο και τη σκοτούρα. «Εσύ κοίτα την καριέρα σου κι εγώ τον Μανολάκη», είπε αποφασιστικά, μαθαίνοντας μια νέα μαγειρική: την απαραίτητη για ένα παιδί με νεφρική ανεπάρκεια.

Ευτυχώς, είχε προλάβει να μαγειρέψει και φαγητά με

όλα τους τα καρυκεύματα για τον Μανόλη. Από τη μεταμόσχευση νεφρού μέχρι που η Γιολάντα τον εξαφάνισε, στα οκτώ του χρόνια, στο Λονδίνο, η Βάσω έβαλε όλη της την τέχνη στις λιχουδιές για τον μονάκριβο εγγονό.

Τώρα που τον περιμένει, άντρα μεγάλο, δεν είναι σίγουρη ότι θυμάται ποιες γεύσεις προτιμάει. Τη στραπατσάδα που του έφτιαχνε συχνά στους Οθωνούς όταν ερχόταν για καλοκαίρι την απέκλεισε – τότε εκεί ήταν φρέσκες οι ντομάτες και μοσχομύριζαν, ενώ της λαϊκής, γεναριάτικα, και μάλιστα τα υπολείμματα που είχαν μείνει πια το μεσημέρι, *τέτοιες πλαστικές τρώει και στην Αμερική*, σκέφτηκε και αποφάσισε να φτιάξει κάτι άλλο. Και ίσως είναι και η μόνη ανυπομονησία της που έχει στόχο: *Θ' αρέσει το ατζέμ πιλάφι στο παιδί;*

Ένα παιδί περιμένει να υποδεχτεί, αυτό είναι σίγουρο. Όλες οι μάνες και οι γιαγιάδες ποτέ δεν παραδέχονται πως το παιδί που είχαν στη φύλαξή τους· που το τάζαν με πλαστικό μπουκάλι ή στήθος· που ξαγρύπνησαν πάνω απ' τους πυρετούς του μεγάλωσε –κι ο Μάνος είχε σοβαρά προβλήματα υγείας– και μάλιστα όταν το παιδί ενηλικιώνεται μακριά τους, αδυνατούν να υποχωρήσουν από το προσκήνιο και να δεχτούν πως τώρα άλλος έχει την ευθύνη.

Μήπως δεν άσχισε να συνηθίσει στην ιδέα ότι ο εγγονός της είχε μπει κάτω απ' την προστασία του πατριού του; Πως θα τον έβλεπε μόνο τα καλοκαίρια, όταν η απόσταση Οθωνοί – Αθήνα θα κρατούσε το παιδί μακριά απ' τις αναφορές που θα το πλήγωναν; Είχε πασχίσει, ναι. Μα τα κατάφερε να κάνει την καρδιά της πέτρα. Όλα για το συμφέρον του Μανόλη. Άλλωστε, σκεφτόταν όλα αυτά τα χρό-

νια, η Γιολάντα αγρυπνά για το παιδί μας. Μέχρι και το χορό θυσιάσε για χάρη του. Κι αυτό το γάμο με τον Άγγλο για τον Μανόλη μας τον έκανε.

Μα τώρα που εμφανίστηκε ο καρκίνος, η Βάσω θα ήθελε να ξανάβγαινε μπροστά. Στο βάθος της ψυχής της νιώθει πως παραμένοντας δραστήρια κι αυταρχική, ίσως φοβίσει το χάρο. Κι αν ο Μανόλης είναι πάντοτε μικρός, ίσως τον λυπηθεί ο πανδαμάτωρ και του αφήσει ακόμη λίγο τη μαμά του. Από τα πέντε του είναι χωρίς πατέρα, δε δικαιούται ένα γονιό; σκέφτεται. Καθώς όσο σπουδαίος, όσο ψημμένος, όσο σοφός και δυνατός κι αν είναι ο άνθρωπος, υπάρχουν στιγμές που αρνείται το αναπόφευκτο. Το ξορκίζει με όποιον τρόπο μπορεί.

Έτσι, στις 19 Ιανουαρίου 2005, η Βάσω ξορκίζει τα χρόνια που πέρασαν με τον Μάνο μακριά της ρουφώντας μυρωδιές από την κατσαρόλα. Τηλεφωνώντας στο «Ελευθέριος Βενιζέλος» κάθε ώρα, για να βεβαιωθεί ότι η πτήση 1252 δεν έχει καθυστέρηση. Κρύβοντας μ' επιμέλεια και κόπο από τη Γιολάντα πως το παιδί θα έρθει σήμερα. Τάχα αδιάφορα της είπε: «Ο Μανόλης μου τηλεφώνησε πως κατάφερε να κάνει ένα μικρό διάλειμμα απ' τη δουλειά του και θα έρθει στην Ελλάδα να μας δει».

Εκείνη χαμογέλασε πικρά, γνωρίζοντας το κοντοζύγωμα του τέλους: «Τον γέμισες με ενοχές, βρε Βάσω, πως θα πεθάνεις δίχως να τον δεις. Μήπως τον έπεισες να φέρει και τον Στίβεν;» ρώτησε ελπίζοντας, τη μοναδική πια ελπίδα της.

«Εσύ τον έχεις δει τον εγγονό σου, τι σε νοιάζει; Εγώ η καημένη θα πεθάνω δίχως να δω το προσωπάκι του δισέγ-

γονου», απάντησε η Βάσω έξυπνα, συνδυάζοντας την ψευδαίσθηση που ίσως είχε η νύφη της πως δε θα πεθάνει πρώτη με το παράπονο πως δε φρόντισαν να της φέρουν κάποια στιγμή το «Αμερικανάκι».

Κακό για την «Αμερικάνα» δεν ξεστόμισε. Απ' τη στιγμή που όλοι θα μπορούσαν να κατηγορήσουν το γιο της –και η Βάσω έκανε κάθε θυσία για να κρατήσει μακριά τις κατηγορίες– είχε μεγαλώσει η ανοχή της για όλο τον κόσμο. Πόσο μάλλον γι' αυτή την Τζόις, που ό,τι και να είναι τέλος πάντων –κυρίως είκοσι χρόνια μεγαλύτερη απ' τον Μανόλη κι ακόμη πιο εξεζητημένη νύφη απ' τη χορεύτρια που είχε φέρει ο Φίλιππος της–, όποια κι αν είναι τα αρνητικά της, ο τίτλος της μητέρας τα αναπληρώνει. *Δεν είναι σπουδαίο αυτό που έκανε για το παιδί της;*

«Δε θα μπορούσε να το ρίξει, κι ούτε γάτος ούτε ζημιά;» σχολίασε στη Γιολάντα, όταν πριν από πέντε χρόνια έφτασαν τα μαντάτα απ' την Αμερική.

«Μα ήθελε να γίνει μάνα. Την έχουν πάρει πια τα χρόνια. Τη μεγαλύτερη θυσία την έκανε ο γιος μου», σχολίασε η Γιολάντα.

Οι δύο γυναίκες δεν ήξεραν ακόμη πόσες θυσίες του Μάνου θ' ακολουθούσαν: θα αναγκαζόταν ν' αφήσει το Πανεπιστήμιο του Πρίνστον για το πολύ κατώτερο της Γιούτα. Θα βουλευόταν όπως όπως σ' ένα δυάρι, για να νοικιάσει το μεγάλο σπίτι για την Τζόις και το γιο. Θα δυσκολευόταν να φτιάξει τη ζωή του με μια νέα γυναίκα, που δύσκολα θα δεχόταν –αν και στην Αμερική όλα γίνονται, έτσι δε λένε;– ένα έτοιμο παιδί του εκλεκτού της.

Δεν είχαν και οι δύο γυναίκες την ίδια αντίληψη για τη

θυσία. Η Βάσω ένωθε πως ο Μανόλης αντιστάθμιζε τη δειλία –αρνιόταν να την πει «ανηθικότητα»– του Φίλιππου μπρος στις θυσίες. Η Γιολάντα ευχόταν για το γιο της μόνο να παίρνει πια απ' τη ζωή. Καθόλου δεν παρηγορήθηκε όταν η πεθερά της καμάρωσε την ηθική του Μάνου: «Αυτός θα μοιάσει του παππού του, που ήταν σπουδαίος πατέρας».

Η ίδια δεν είχε γνωρίσει τον Εμμανουήλ Λεσπέρη. Ακόμη και ο πρώτος άντρας της, ο Φίλιππος, ελάχιστες είχε αναμνήσεις απ' τον πατέρα του, που πέθανε νωρίς. Όσο για το αν είχε αρετές ή όχι, η Γιολάντα άκουγε στα νιάτα της όλη την ώρα: «Ο νεκρός δεδικαίωται». *Μακάρι να μπορούσα να το πω κι εγώ για τον δικό μου άντρα*, είχε σκεφτεί όταν κουβέντιαζαν τα νέα με την πεθερά της.

Τις ξάφνιασαν τα νέα του Μανόλη – «Μάνου» όπως τον έλεγαν τα τελευταία χρόνια, μα η Βάσω αρνιόταν να τον πει έτσι. Η μάνα του και η γιαγιά του προσπαθούσαν να καταλάβουν τι ακριβώς τους έλεγε απ' το τηλέφωνο. Σκόπευε να την παντρευτεί εκείνη την ψυχαναλύτρια; Θα συνέχιζε το δρόμο του, τις προοπτικές που είχαν ανοίξει, αφού απλώς θα αναγνώριζε το βρέφος;

Δεν είχε ακόμη γίνει υπερηχογράφημα, το φύλο του εμβρύου ήταν άγνωστο και η Βάσω ίσως να είχε τελικά άλλη στάση αν το μωρό της Τζόις δεν ήταν αρσενικό. Μα ήταν. Η προγιαγιά του είχε μεγάλη περιέργεια να το γνωρίσει. Στη νύφη της, που ήταν αρκούντως νέα για να σπεύσει στην άλλη άκρη του ωκεανού, παράγγειλε: «Να δεις προσεκτικά τα δαχτυλάκια των ποδιών του».

Δεν τόλμησε να υπενθυμίσει ότι του Φίλιππου το μέσο

δάχτυλο ήταν μεγαλύτερο απ' το πρώτο. Και ίσως και η Γιολάντα να είχε πια ξεχάσει κάθε σημείο του κορμιού του άντρα που υπήρξε ο μέγας έρωτας κι ο μέγας πόνος. Πάντως, στο αίτημα της Βάσως δεν απάντησε. Κι όταν της έστειλε φωτογραφία του μωρού απ' τη Γιούτα, δεν έφτασε που ήταν φασκιωμένο, μα είχε γράψει από πίσω: «*Δε μοιάζει ούτε στον Μανόλη. Είναι ίδια η Αμερικάννα*».

Ούτε εκείνος μοιάζει στον πατέρα του. Μαύρα μαλλιά, σαν της Γιολάντας, βοήθησαν στη λήθη, που η Βάσω πίεσε τον εαυτό της να πετύχει. *Πρέπει και η Γιολάντα να βοηθήθηκε*, σκέφτεται περιμένοντας τον εγγονό της. Καθώς το ατζέμ πιλάφι κάποτε έγινε, κόπηκε και το λάχανο σαλάτα και μες στο διαμέρισμα της Κυψέλης μένει μία γριά γυναίκα που ανυπομονεί.

Κάποια στιγμή φτάνουν οι πτήσεις. Και ο Μάνος βρίσκεται, βράδυ Τετάρτης 19 Ιανουαρίου 1985, στο γενέθλιό του διαμέρισμα στην Κυψέλη. Απ' όταν έφυγε, οκτώ χρόνων, ακολουθώντας την υποτιθέμενη καριέρα της μητέρας του, δεν το έχει ξαναδεί. Με διάφορες δικαιολογίες – τις κατάλαβε για δικαιολογίες μετά απ' τη θεραπεία της μητέρας του – δεν ξαναπάτησε το πόδι του στην Αθήνα. Όταν ερχόταν για διακοπές στην Ελλάδα, τον πήγαιναν κατευθείαν στην Πάτρα, από κει στην Κέρκυρα με το βαπόρι κι ύστερα μ' ένα караβάκι έβγαιναν σ' εκείνη τη μικρή μπουκιά γης, ανάμεσα σε Ελλάδα κι Ιταλία, που είχε, λέει, ανακαλύψει ο παππούς Εμμανουήλ για να στήσει το εξοχικό του. Στους Οθωνούς.

Η Γιολάντα τάχα ποθούσε σαν τρελή την εξοχή και για χατίρι της η γιαγιά Βάσω ξεσπιτωνόταν απ' την Αθήνα ακόμη και μες στο καταχείμωνο, για τις διακοπές των Χριστουγέννων. Όσπου ο Τέντι είπε «αποκλείεται» κι άρχισαν να πηγαίνουν για Χριστούγεννα στα ελβετικά σαλέ. Στους Οθωνούς συνέχισαν να ξεκαλοκαιριάζουν.

Ήταν ωραία και το Πάσχα. Χαμομήλια, λούπινα και ανεμώνες γοήτευαν τον μικρό Μανόλη και δεν άφηναν να γεννηθεί μες στην ψυχή του νοσταλγία για το διαμέρισμα της Κυψέλης. Ούτε καν είχε την αίσθηση του απαγορευμένου. Αίσθηση που αποκαλύφθηκε στο ντιβάνι της Τζόις, όταν κάποια στιγμή συνειδητοποίησε ότι εκείνος ο αποκλεισμός είχε να κάνει με το όλο θέμα του πατέρα του. Στα δύο χρόνια ψυχανάλυσης που προηγήθηκαν του έρωτά τους, πολλά απ' τα ανεξήγητα που είχε ζήσει κόλλησαν μεταξύ τους. Συνειδητοποίησε πως στην Κυψέλη είχε μείνει μόνο όσο δεν κυκλοφορούσε μόνος του στους δρόμους. Κι όταν μεγάλωσε αρκετά, η Γιολάντα βρήκε δουλειά στο British ballet, απομακρύνοντάς τον από την Ελλάδα. Μάλιστα θυμόταν έναν καβγά, που έσκαζε μύτη μέσα από την καμένη μνήμη του, η γιαγιά Ματίνα να λέει: «Αν ήσουν πρίμα μπαλαρίνα, να το καταλάβω. Αλλά να ξεσπιτώνεσαι για να μυρίζεις τον ιδρώτα των άλλων;»

Η μαμά χλομή, σχεδόν κλαμένη, να γνέφει κάτι που ο Μάνος είχε μάθει να το νιώθει, λες και ήταν η γλώσσα των κωφών: «Μη μιλάς μπροστά στο παιδί».

Η γιαγιά Ματίνα να επιμένει: «Πρέπει να τα ξεγράψεις τα μπαλέτα».

Και η Γιολάντα να γνέφει κάτι άλλο, ακατανόητο, μα

να της φεύγουν και κάποιες λέξεις: πως εάν έμεναν στην Ελλάδα, ήταν πασίγνωστοι.

Το βράδυ της επιστροφής του στην Αθήνα τρομάζει να αναγνωρίσει την ηλικιωμένη που του ανοίγει την πόρτα του διαμερίσματος. Αν είχε πάει να τον παραλάβει στο αεροδρόμιο, ίσως χάνονταν. Αλλά ακόμη και στο πλαίσιο του σπιτιού τους, όπου, όπως η Τζόις έχει πει στον Μάνο, περίμενε πως θα την έβλεπε μαζί και νέα και γριά, του φαίνεται άγνωστη. *Δε φταίνε τα ογδόντα χρόνια της, φταίει που άφησε τον εαυτό της*, σκέφτεται.

Ακόμη και την τελευταία φορά που είχαν ειπωθεί –*πότε και σε ποιο μέρος*; αναρωτιέται– η Βάσω ήταν στητή, καλοβαλμένη. Ενώ τώρα, στην πόρτα στέκεται μια σουρωμένη γριά με φανελένια νυχτικιά και πατημένες παντόφλες. Σηκώνεται στις μύτες για να τον φλήσει κι αυτός θυμάται τον καιρό που το δικό του κεφάλι έφτανε μόνο μέχρι το λαιμό της. Μπορεί η Τζόις να προέβλεψε πως θα την έβλεπε σαν νέα και γριά μαζί, αλλά αυτός θυμάται μόνο τη νέα Βάσω. Η γριά τού είναι άγνωστη. Κι αντιπαθητική. Μυρίζει το χνότο της. Σαν χώμα. *Γιατί δεν έπαθε αυτή καρκίνο αλλά η Γιολάντα*; σκέφτεται.

Οι σκέψεις του Μάνου Λεσπέρη μοιάζουν τότε με τις σκέψεις κάθε ανθρώπου, τότε μ' αυτό που οι άλλοι ονομάζουμε «οράματα», τότε με ό,τι θεωρούμε αναμνήσεις. Καθώς το πρόβλημα με την καμένη μνήμη και οι επουλώσεις που έχουν γίνει στα είκοσι πέντε χρόνια της ζωής του έφτιαξαν ένα στρώμα από ψυχή που σπαρταρά να βρει το δίκιο της. Με όποιον τρόπο.

Κάποια φορά που κουβέντιαζαν με την ψυχαναλύτριά

του, πως κάποτε θα γύριζε απροειδοποίητα στο σπίτι της Κυψέλης κι ας έλεγαν ό,τι ήθελαν οι «γυναίκες της Αθήνας», εκείνη του είχε πει: «Εκεί θα ξαναβρεις τον εαυτό που έχεις ξεχάσει». Καθώς μπορεί ο Μάνος να είχε καταφύγει στο ντιβάνι για τις κρίσεις πανικού, αλλά το θέμα της καμένης μνήμης του βγήκε στην επιφάνεια γρήγορα.

Πριν εμφανιστεί στην πρώτη συνεδρία, είχε αναρωτηθεί: *Τι έχω να αφηγηθώ απ' τα παιδικά μου χρόνια;* Έτσι διαπίστωσε ότι οι αναμνήσεις του άρχιζαν μετά απ' τα πέντε του. «Πρέπει να έχεις και νωρίτερες», επέμεινε η ψυχαναλύτρια και ο Μάνος επιπόλαια είπε: «Θα φταίει η νάρκωση που πήρα για τη μεταμόσχευση νεφρού».

Αυτή η πληροφορία σαν από πάντα επιζούσε. *Το ιατρικό ιστορικό είναι ζήτημα ζωής ή θανάτου. Αλλιώς κι αυτό θα μου το είχαν κρύψει*, είχε σκεφτεί την ώρα που η Τζόις του έλεγε: «Θα έπρεπε να έχεις αναμνήσεις πριν απ' τα πέντε χρόνια σου. Όλοι μας έχουμε αναμνήσεις από δύο, τριών ετών. Αν οι γονείς φροντίσουν να τις σβήσουν, εγκληματούν».

Ο Μάνος είπε: «Δε θυμάμαι ούτε τον πατέρα μου, που σίγουρα ζούσε μαζί μας στα πρώτα χρόνια της ζωής μου».

Η ψυχαναλύτρια, αφήνοντας την επαγγελματική της μουγγαμάρα, ρώτησε: «Η μητέρα σου δε σε βοήθησε να θυμηθείς;»

«Μου έβγαλε παλιές φωτογραφίες απ' το συρτάρι», είπε εκείνος, αποκρύπτοντας ότι η μητέρα του είχε πάντα κλειδωμένο εκείνο το βαθύ συρτάρι. «Άσε που πάντα μου μιλά για τον πατέρα με τα καλύτερα λόγια, κι ας μας παράτησε», είχε προσθέσει, ενώ η ψυχαναλύτρια άκουγε.

Τις περίμενε με μια μάσκα στο πρόσωπο. Κι εκείνος, αντίθετα με ό,τι θα ένιωθε αργότερα, βολεύτηκε μ' αυτή τη μάσκα, που σαν να κάλυπτε και τις δικές του αλήθειες. Και σαν να ενίσχυε τον πλαστό κόσμο όπου είχε ζήσει. «Μέχρι σ' έναν Αθηναίο συνάδελφό σου με πήγε για ύπνωση», της είπε μη θέλοντας μια γυναίκα ξένη να ρίξει ανάθεμα στη μάνα του.

Με τον καιρό ωστόσο όλο και ανοιγόταν. Ίσως να έφτανε και στο σημείο που του κάηκε η μνήμη, εάν ο έρωτας δεν είχε επέμβει φέρνοντας τόσες αλλαγές. Η ίδια η Τζόις, από όταν γέννησε τον Στίβεν, άρχισε να φοβάται τις εξομολογήσεις, ενώ πρωτότερα λες και τρεφόταν απ' αυτές. Όταν ο τότε εικοσάχρονος Μάνος Λεσπέρης είχε μπει για πρώτη φορά στο νεοϋορκέζικο αυστηρό γραφείο της –μόνο τα κόκκινα μαλλιά της έδιναν χρώμα στο ουδέτερο ντεκόρ–, η σαραντάρα ψυχαναλύτρια έμεινε ακίνητη από την αρχή της συνεδρίας ως το τέλος. Οι ελάχιστες ερωτήσεις της λες κι έβγαιναν από μια σταθερή κολόνα. Και μόνο όταν ο νεόφερτος πελάτης της ξέρασε μία απ' τις πρώτες του εξομολογήσεις, κάπως σαν να ταραχτήκε το στήθος της και η κοιλιά της. Το μάρμαρο σαν να ζεστάθηκε και να έλιωσε σιγά σιγά. Και η κοχλάζουσα ψυχή του Μάνου χύθηκε στο καλούπι της Τζόις, ώστε να πάρει νέο σχήμα, συνεδρία μετά από συνεδρία.

Έτσι έπαψε να είναι ξένη πολύ γρήγορα. Ανοίγοντας η στρόφιγγα της ψυχής, έστρωσε ανάμεσά τους κύμα αγάπης. Ο Μάνος είχε ανάγκη από μια τέτοια αγάπη. Αλλά κι εκείνη. Μόνο οι σοφοί της Ψυχαναλυτικής Εταιρείας της Νέας Υόρκης είχαν τη γνώμη πως ασέβησαν απέναντι στην

επιστήμη. Έδωξαν την Τζόις απ' την Εταιρεία και το ζευγάρι μετακόμισε στη Γιούτα, για να μπορέσει η αναλύτρια ν' ασκήσει το επάγγελμά της. Για να μπορέσει επίσης να γεννήσει ήσυχα, όπως κάθε απλή γυναίκα, το ακριβό παιδί που είχε καταφέρει να πιάσει στα σαράντα της.

«Ελπίζω πως ούτε εσύ θα πεις στο γιο μας ότι κάναμε για χάρη του θυσίες», ζήτησε απ' τον Μάνο. Του ζήτησε επίσης να μην επιμείνει σε γάμους κι άλλα τελετουργικά: «Θέλω να είσαι ελεύθερος να φύγεις όποτε βαρεθείς μαζί μου».

Δίνοντας στο παιδί το επίθετο «Λεσπέρης», τον έδεσε με τον Στίβεν τελεσίδικα, ενώ εκείνη έμεινε αδέσμευτη και μόνη. Δεν κατοικούν στο ίδιο σπίτι. Αλλά ο Μάνος είναι πάντοτε κοντά στο γιο του. Για χάρη του έφυγε απ' το Πρίνστον και αναγκάστηκε να τελειώσει νομικά και να εργαστεί στη Γιούτα. Στα είκοσι πέντε του δεν έχει κάνει άλλο σοβαρό δεσμό.

«Δεν καταλαβαίνω γιατί δε μένουμε μαζί οι τρεις μας», παρακαλά την Τζόις. «Γιατί πρέπει να στερούμαι το γιο μου;»

«Ό,τι έγινε με μας έγινε. Ο καθένας μας πρέπει να προχωρήσει στη ζωή του», λέει εκείνη, εννοώντας για τον Μάνο να βρει κάποια γυναίκα της ηλικίας του κι ίσως να κάνει άλλα παιδιά μαζί της. Για τον εαυτό της πως είναι αργά για άλλο παιδί, αλλά όχι για να σταδιοδρομήσει ακόμη καλύτερα απ' τη Νέα Υόρκη. «Γι' αυτό δεν πρέπει να μένουμε μαζί, ώστε να ξεχαστεί το σκάνδαλο», του είπε.

«Μα δεν είμαι πια ασθενής σου», της επαναλαμβάνει ο νεοπροσληφθείς δικηγόρος.

Η Τζόις γελάει. Πάντα τον βλέπει σαν παιδί που το παραμυθιάζει. Και δε μιλάνε πια καθόλου για την αμνησία, αυτό το πέπλο που δε λέει να σκιστεί.

Μόλις χθες του είπε στο τηλέφωνο: «Τώρα δε γίνεται να σε αποκλείσουν απ' το σπίτι όπου γεννήθηκες».

Μπαίνοντας στο διαμέρισμα της Κυψέλης, ο Μάνος ξαναθυμάται τα λόγια της. Είναι σαν να ξαναμπαίνει παιδάκι. Κι ενώ συνήθως, επιστρέφοντας σε χώρους όπου χουχουλιάσαμε μικροί, νιώθουμε ότι έχουν μικρύνει, σε αυτόν συμβαίνει το αντίθετο. Το διαμέρισμα του φαίνεται σαν πιο μεγάλο, τουλάχιστον έτσι όπως το θυμόταν όλ' αυτά τα χρόνια, που στο μυαλό του είχε γίνει ένα μέρος αποπνικτικό. Κοιτάζοντας τριγύρω, σαν να βιώνει την πρώτη του επιστροφή στο σπίτι, μετά απ' τη μεταμόσχευση νεφρού στο Λονδίνο. Σαν να είναι πάλι πέντε χρόνων –στην ηλικία του γιου του– και επιστρέφει στο χώρο όπου είχε μάθει να ζει με τρεις ανθρώπους: τον μπαμπά, τη μαμά, τη γιαγιά. *Γυρίζοντας, ο μπαμπάς δεν ήταν πια εδώ*, θυμάται μ' αυτό τον τρόπο, κάτι ανάμεσα σε σκέψη και όραμα. Και είναι σίγουρος πως πριν από τη μεταμόσχευση νεφρού ο μπαμπάς και η μαμά του ήταν μαζί. Θυμάται πως απ' το χολ ακόμη περίμενε να δει τα δείγματα της παρουσίας του.

Η Τζόις συχνά στις συνεδρίες του ζητούσε να πιαστεί από την ανάμνηση κάποιων αντικειμένων: «Πες μου τι είχατε μέσα στο σπίτι». Ο Μάνος αράδιαζε τον μπουφέ, το βραστήρα στο μάτι της κουζίνας, τις *pointes* της Γιολάντας –είχε δύο ζευγάρια άσπρα κι ένα ροζ–, το πικάπ τους με τα *Μικροαστικά*, ένα δίσκο που είχε κυκλοφορήσει σε κόκκινο βινύλιο, μα τίποτα δεν έβγαине αντρικό.

Η ζωή του Μάνου Λεσπέρη ήταν δύσκολη ως τώρα. Αλλά αυτές οι λίγες μέρες που θα περάσει στην Αθήνα θα είναι οι δυσκολότερες. Είκοσι χρόνια πριν, όταν η μικρή ζωούλα του σφραγίστηκε απ' τη μεταμόσχευση νεφρού, ο ίδιος δεν κατάλαβε πολλά. Ούτε αναρωτήθηκε ποιος ήταν ο δότης. Κι αργότερα, η μάνα του, η Γιολάντα, η ωραία χορεύτρια της Λυρικής, και η γιαγιά του, η γενναία Βάσω, φρόντισαν να ξεχάσει και όσα είχε αντιληφθεί μέχρι τα πέντε του. Τον έριξαν να μεγαλώσει μες στις σκιές της μνήμης.

Με αυτή την αποσκευή της καμένης μνήμης έρχεται απ' την Αμερική. Η αγωνία που τον πνίγει έχει πηγή συγκεκριμένη: τη ζωή της Γιολάντας, που κρέμεται από μια κλωστή. Αν και βαθιά μέσα του γνωρίζει πως, απ' τη στιγμή που έγινε ο ίδιος πατέρας, σαν να έχει υποχωρήσει ένα βήμα η μαμά του. Σαν να έχουν υποχωρήσει και οι σκιές.

Σκιές που θ' αρχίσουν να παίρνουν φως όσο ο Μάνος θ' αποχαιρετά τη μάνα του. Όσο και η δική της η ζωή, που φάνταζε θριαμβευτική, σιγά σιγά θα δείχνει τα σκιάσματα του πόνου. Όσο ο Φίλιππος Λεσπέρης, ο εξαφανισμένος πατέρας του, αναδύεται απ' το καλά θαμμένο παρελθόν και μιλά στο γιο του μέσα απ' το χειρόγραφο ημερολόγιο του '85, όπου εμφανίζονται οι πιο βαριές σκιές: του εγωισμού και της δειλίας. Κι ο νέος πατέρας θα πρέπει να παλέψει για ν' αφήσει πίσω του το σκοτεινό παρελθόν, προκειμένου να ζήσει την ενήλικη ζωή του μες στο φως.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΙΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psychogios.gr



ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 08449

ΔΙΑΒΑΣΟ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΓΙΑΤΙ ΚΟΙΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΒΛΕΠΩ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ